

ОБГРУНТУВАННЯ ПРОГНОСТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Європейська інтеграція України зумовлює та прискорює приєднання національної науки й освіти до міжнародного освітнього простору, що передбачає перезавантаження освітньої системи; визначення її стратегічних цілей, завдань і функцій; оновлення структурних складових і змісту з метою переходу до сталого розвитку освіти для забезпечення сталого розвитку країни, де головним ресурсом є людський капітал. Реформування освіти України відбувається у складних соціально-економічних, політичних і соціокультурних умовах сьогодення, які впливають на розвиток усіх її складових, зокрема й системи загальної середньої освіти.

Досвід функціонування загальної середньої освіти в Україні, на різних етапах її розвитку, свідчить про накопичений науково-педагогічний потенціал, який здатний забезпечити сталий розвиток освітньої системи; розроблені освітні парадигми, що ґрунтуються на інтеграції навчальної, виробничої та науково-дослідницької діяльності; впроваджені новітні педагогічні концепції та моделі загальноосвітніх навчальних закладів, які реалізують мету освіти і забезпечують право громадян України на освіту.

Розвиток загальної середньої освіти, як будь-якої динамічної системи, є об'єктивно обумовленим, цілеспрямованим і незворотним процесом, що забезпечує якісні зміни системи та її перехід з одного стану в інший» [1, с. 121]; потребує наукових, нормативних, методичних, інформаційних, матеріально-фінансових ресурсів і передбачення (прогнозування) наслідків освітніх реформ.

Від якісного прогнозування наслідків освітніх реформ і розроблення прогностичних моделей (образів бажаного) системи загальної середньої освіти (як і дошкільної, вищої, позашкільної й інших структурних складових освітньої системи), що ґрунтуються на

об'єктивній прогностичній інформації про перспективи та проблеми розвитку педагогічних, соціальних, економічних систем, залежить якість людського капіталу й ефективність функціонування держави, розвиток її суспільства, культури й економіки.

Прогнозування у наукових джерелах тлумачиться як оцінювання та моделювання майбутніх змін об'єкта на основі визначення методів і підходів для найкращого використання накопичених знань про його розвиток в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі. Прогнозування розвитку освітньої системи, зокрема й загальної середньої освіти, на державному рівні забезпечує ефективність функціонування освіти, розроблення концепцій і перспективних планів розвитку, національних програм, інноваційних проектів тощо. Ігнорування або формальне розроблення прогнозів щодо наслідків запровадження освітніх реформ (на різних рівнях: державному, місцевому, рівні окремої школи) може призвести до ускладнень в функціонуванні як усієї освітньої системи, так і окремих навчальних закладів, що обов'язково відобразиться на якості освіти, а у майбутньому посилять негативні явища у суспільстві, економіці й інших галузях і сферах діяльності людини [2].

У цьому контексті актуальними є наукові пошуки в галузі прогнозування розвитку освітньої системи та її структурних складових: дошкільної освіти, повної загальної середньої освіти, позашкільної освіти, професійної (професійно-технічної) освіти, вищої освіти, післядипломної освіти та самоосвіти; фундаментальні та прикладні дослідження, що націлені на розв'язання проблеми прогностичного моделювання розвитку системи загальної середньої освіти.

Доцільність розроблення проблеми моделювання прогнозів розвитку загальної середньої освіти підтверджується чималою кількістю наукових пошуків у сфері прогнозування розвитку систем (педагогічних, соціальних, економічних, юридичних тощо), результати яких висвітлено у наукових працях українських і закордонних вчених Д. Білі, І. Бестужева-Лади, Д. Фельдштейна, Б. Гершунського, Г. Хакена, Р. Хострома, Х. Майнхардта, Дж. С. Ніколіса І. Підласого й інших; проблемам розвитку загальної середньої освіти та моделюванню її системи в Україні присвячені наукові дослідження С. Гончаренка, В. Зайчука, В. Маслова, О. Красовицького, В. Паламарчук, І. Огієнка, О. Савченко та інших вчених; роль педагогічного прогнозування в організації навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах розкрито у працях Н. Голубєва, Ф. Корольова, В. Кутьєва, В. Сухомлинського й інших дослідників; про

прогностичну функцію педагога як суб'єкта процесу прогнозування у розвитку особистості, окремих її якостей та видів діяльності йдеться у працях В. Блейхера, І. Зазюна, Л. Бурлачука, Н. Лейтеса, С. Максименка, А. Маслоу.

Ученими зазначено, що глобальні зміни (як позитивні, так і негативні), які відбуваються у світовому співтоваристві, світовій економіці та політиці зумовлюють якісні і кількісні характеристики соціального, освітнього, виробничого середовища будь-якої держави та визначають державне і суспільне замовлення освітніх, соціальних, виробничих послуг відповідно до адекватних можливостей і ресурсів освітньої системи.

Дослідження проблеми прогнозування освітніх процесів, зокрема розроблення методологічного інструментарію прогнозування і побудови прогностичних моделей розвитку системи загальної середньої освіти, ґрунтується на методологічних принципах:

- системності (об'єкт прогностичного моделювання розглядається як система взаємозалежних компонентів);
- оптимальності (забезпечення достовірної інформації про об'єкт та її застосування у розробленні прогностичної моделі);
- комплексності (характеристика об'єкта на різних рівнях, опис його складових);
- специфічності (визначення та врахування характерних особливостей об'єкту прогностичного моделювання) [2].

Прогностичну модель розвитку системи загальної середньої освіти ми розглядаємо як сукупність обґрунтованих припущень про можливі варіанти структури системи загальної середньої освіти на етапах її розвитку у найближчому і віддаленому майбутньому. Процес прогностичного моделювання розвитку системи загальної середньої освіти нами означено як – розроблення й обґрунтування прогностичних моделей системи загальної середньої освіти на етапах її розвитку, що ґрунтується на теоретичних засадах і практиці прогнозування та моделювання освітніх процесів, явищ і педагогічних систем.

Розроблення теоретичних засад, структури та змісту прогностичного моделювання розвитку системи загальної середньої освіти передбачає: визначення понятійно-категоріального апарату з проблеми дослідження; обґрунтування наукових підходів та принципів розроблення прогностичних моделей розвитку системи загальної середньої освіти; визначення та розкриття функцій прогностичного моделювання розвитку системи загальної середньої освіти; розроблення й обґрунтування змісту та етапів процесу прогностичного моделювання розвитку системи загальної середньої освіти; розроблення

програми науково-методологічного семінару «Прогностичне моделювання розвитку закладів системи загальної середньої освіти» для педагогічних працівників системи загальної середньої освіти та методичних рекомендацій щодо побудови прогностичних моделей розвитку системи загальної середньої освіти.

Теоретичні і практичні результати дослідження проблеми прогностичного моделювання розвитку системи загальної середньої освіти сприятимуть: 1) визначенню стратегічних цілей, завдань, можливостей і проблем сталого розвитку системи загальної середньої освіти; 2) виявленню позитивних тенденцій розвитку системи загальної середньої освіти та їх збереженню; 3) запобіганню хаотичності та невизначеності освітніх інноваційних процесів; 4) попередженню негативних наслідків освітніх реформ; 5) збагаченню теорії педагогічного прогнозування та підготовці педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів до здійснення прогностичної функції у педагогічній діяльності.

Отже, необхідність передбачення наслідків освітніх реформ, максимально точних результатів освітніх інновацій на етапах розвитку системи загальної середньої освіти є нарізною проблемою для педагогічної науки і практики. Процес прогнозування потребує перегляду й оновлення теорії та розроблення сучасного інструментарію прогностичного моделювання педагогічних процесів і явищ.

Література:

1. Організаційно-педагогічні засади інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу : монографія / [Г. Д. Щекатунова, В. В. Тесленко, А. Д. Цимбалару, К. В. Гораш, Д. О. Пузіков] ; за наук. ред. Г. Д. Щекатунової, – К. : Педагогічна думка, 2013. – 264 с.

2. Тодосийчук А. В. Прогнозирование развития системы образования [Електронний ресурс] / А. В. Тодосийчук // Образование в документах, 2008, №7. – Режим доступа : http://www.bim-bad.ru/biblioteka/article_full.php?aid=994